

LUHAČOVSKÉ ZÁLESÍ – mistrovské dílo univ. profesora PhDr. Antonína Václavíka patří ke kořenům lidového umění nejen ve stejnojmenném regionu.

Kořeny lidového umění a moudrosti byly věčnou inspirací ANTONÍNA VÁCLAVÍKA (1891 – 1959), univerzitního profesora v Bratislavě a v Brně a celosvětově uznávaného vědce v oblasti lidové kultury Slovanů.

Pozlovický rodák se dílem LUHAČOVSKÉ ZÁLESÍ habilitoval k působení na univerzitě a zároveň tímto dílem nastavil vysokou laťku pro další vědecká bádání. Měl již za sebou známé dílo *Podunajská dědina*, které má mnoho společných rysů s jeho Luhačovským Zálesím a položilo základy slovenské etnografii.

Jeho píle byla neuvěřitelná, všechno, co napsal, je ověřitelným originálem. Chodil mezi vesnické lidi, hovořil s nimi, uměl položit své otázky tak, aby získal hodnotné informace. Dokázal různorodý materiál vyhodnotit, poznatkům dát řád, smysl a jasnou výpovědní hodnotu. Národopisné znalosti A. Václavíka byly na sklonku jeho života nepředstavitelně rozsáhlé. Škoda, že se nemohl v době politického napětí věnovat naplno vědecké tvorbě, že jeho okolí nebylo tak moudré, aby šetřilo jeho čas, aby mohl napsat všechno, co věděl, škoda, že ho nutili navštěvovat nesmyslná školení a zasedání, jimiž padesátá léta tolik oplývala. A přitom jedinými jeho nástroji byla tužka a papír a malý psací stroj, který obsluhovala jeho žena Lucie a opisovala tisíce stránek. Žádné diktafony, computery. jen rukopisné poznámky, znalosti, touha po poznání a neuvěřitelná píle.

Také jeho pedagogická práce byla velmi intenzivní. Založil katedru národopisu v Bratislavě, stál u zrodu slovenských muzeí, stejnou činnost vykonával na univerzitě v Brně. Zde později napsal svá hlavní vědecká díla: *Výroční obyčeje a lidové umění*, také *Textil v lidové tvorbě*. Rozebírá lidové estetično a základní zdroje lidového umění. Dotýká se rovněž úvahy o tom, do jaké míry a jakým způsobem se etnografie projevuje jako věda. Jasně definuje zmiňovaný obor: „Etnografie je věda o lidu, jeho životě, jeho kultuře, kterou nejen věrně a kriticky zachycuje, ale i vykládá, jak ve všech zevních i vnitřních vztazích, tak ve vývoji i rozvoji, aby stanovila obecné tendence vývoje“.

Vliv jeho důkladné práce nejlépe vidíme na aktualizaci, v návratech umělců ke kořenům lidové tvorby, v inspiraci, lidovou hudbou, a to zejména u kvalitních a přemýšlivých moderních písničkářů, jako jsou Jaroslav Hutka, Jiří Pavlica, Vladimír Merta, Karel Kryl, Ivan Hlavsa, Fanánek a také zcela znárodněný Fanoše Mikulecký (Hřebačka).

A to jen vzdáleně a s úctou zmiňujeme L. Janáčka, V. Nováka, B. Martinů a jiné, kteří svá hudební díla povznesli na úroveň světovou. I zde je inspirace v kořenech lidového umění, která je dnes ve světové hudbě stálíci.

Antonín Václavík osvětluje v díle Luhačovské Zálesí otázky lidové religiozity, magie, výtvarného umění ve všech jeho podobách, archaických kultů vody, ohně, stromů i sociálních kontextů tradice. Práci koncipuje na původním materiálu s pozoruhodnou komparační schopností dát své výzkumy do souvislostí s evropskou etnologickou základnou. Je důsledně původní.

Již zde, podobně jako v dalších monografiích vybíral zodpovědně umělce – spolupracovníky. Potkáváme se s díly slavných malířů A. Schneiderky, F. Hlavici, J. Onderky, H. Kašpara fotografů: K., Plicky J. Sudka, K. O.Hrubého, Cipra aj.

Snahu projevit vědecké pojetí vztahu ke kořenům lidového umění prokázal i v samostatné muzeální práci. Té položil vědecké základy. Z jeho popudu vznikla muzea v Turčanském Svatém Martine, Bratislavě, Piešťanech, Brně, Uh. Hradišti, Uh. Brodě, Luhačovicích, Rožnově p. Radhoštěm, Holešově, Vizovicích. Byl zastáncem nových vědeckých metod a mezioborové spolupráce. S antropology rekonstruoval podoby vystavovaných muzeálních

typů figurín, které zůstaly v některých muzeích zachovány. Dbal o šití lidových krojů, měl osobní kontakty s lidovými vyšivačkami a lidovými umělci.

V osobním životě prožil mnoho těžkých osudových chvil. K těm nejzávažnějším patřil bezpochyby odchod z Bratislavy při zřízení Slovenského štátu, doba druhé světové války, kdy rodina žila v Brně. I když se habilitoval již roku 1933 (monografií Luhačovské Zálesí), řádným profesorem a ředitelem národopisného semináře se stal až roku 1945 – po válce. Potom žil, přednášel a tvořil v Brně na Masarykově univerzitě. V jeho odborné i lidské péči vyrostla celá poválečná generace etnografů. Antonín Václavík zažil v letech poválečných – zejména padesátých - mnoho osobních a odborných zklamání a rovněž nespravedlivého zacházení.

I když v roce 1956 požádalo nakladatelství ARTIA o vytvoření díla Textile Folk Art – mohl ji Antonín Václavík napsat a vydat jen anglicky, německy a francouzsky. Česká verze nebyla povolena a vyšla až v roce 2009 v nakladatelství ATELIER IM v Luhačovicích.

Celý život při terénních výzkumech velmi zdravotně strádal, byl vážně nemocen a psychický nátlak spojený s vydáním posledního závažného díla již nevydržel.

Byl hospitalizován a 4. prosince 1959 zemřel.

Vzpomínku z nakladatelství ATELIER IM, Luhačovice posílají
Irena Voštová a Miloš Bařinka www.atelierim.cz

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA:

